Prinya R.nont
www.dbfonts.biz

ดีบี มานพติก้า
40 ปี เฮลเวติก้าไทย

DB Manoptica คืองานอนุรักษ์แบบอักษรประดิษฐ์ที่ถือเป็นต้นแบบของการนำตัวอักษรฝรั่งมาดัดแปลงเป็นไทย.

Of the modern Thai fonts emulating Latin letterforms, the most successful one was a dry-transfer face called Manoptica, designed in the 1970s by Manop Srisomporn while he was working for Diethelm Thailand. It was made to the instructions of a Swiss art director who had wanted a Thai font to complement the minimalist forms of Helvetica.

Many characters of Manoptica mirrored lowercase glyphs of Helvetica: for example, the letters ก, น, ร, ล, ว, and ๑ were shaped from n, u, s, a, c, and e. And while most other Thai sans-serif fonts of those days employed a tiny nib to represent the traditional terminal loop, this was totally eliminated in Manoptica, resulting in a look of uncluttered modernity. This new design approach caught on immediately and has been adopted by new designers ever since. Manoptica became highly popular as a display font for many years after its market release.

The simple elegance of the face is recaptured in DB Manoptica, a makeover containing the Regular, Light and Bold weights of the original font, plus additional styles in Extended and Condensed. To increase functionality, DB includes new Regular and Light weights to the latter styles as well as an italic which had been lacking in the original.

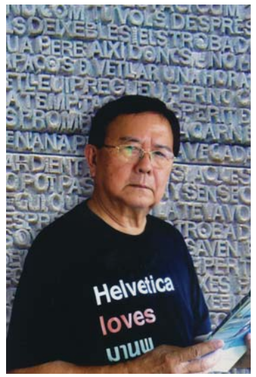

อ.มานพ ศรีสมพร
นักออกแบบผู้ได้รับรางวัล
Honor Award
Designer of The Year 2013
จากมหาวิทยาลัยศิลปากร
ในปี 2556

มานพ 3 (ดีบี นพไฮบริด)

อักษร น,ร ของมานพ 3 เริ่มเลียนแบบตัวพิมพ์เล็ก u,s มาก่อนมานพติก้า แต่สระ อิ อี ยังไม่ได้ละเส้นนอน เหลือเป็นเส้นเดียวเหมือน มานพติก้า

แบบอักษรประดิษฐ์ไทยเสมือนลาตินชุดแรกของไทยที่สมบูรณ์ที่สุด คือ แบบอักษรลอกชุดมานพติก้า โดย อ.มานพ ศรีสมพร ในปี พ.ศ.2516 ช่วงที่ทำงานเป็นกราฟิกดีไซเนอร์ บ.ดีทแฮล์ม ตามความต้องการของคุณ Deter Nort อาร์ตไดเร็กเตอร์ชาวสวิสที่อยากได้แบบอักษรไทยเรียบง่ายคล้ายฟอนท์สุดยอดนิยม Helvetica.

อันที่จริงแล้วก่อนการเกิดของมานพติก้าไม่กี่ปี อ.มานพเคยฝากฝีมือการประดิษฐ์อักษรลูกครึ่งไทย-ฝรั่งมาบ้างแล้ว ตัวอย่างเช่น แบบอักษรลอกชุดมานพ 3 (DB NopHybrid) ที่เริ่มมีลักษณะคล้ายอักษรลาตินแบบเส้นสม่ำเสมอ (Even Weight) ตัวอย่างเช่น อักษร ท, น, ร ดูคล้ายตัวพิมพ์เล็ก n, u, s เป็นต้น. อย่างไรก็ตาม มานพ 3 ยังไม่ได้ละหัวอักษรที่หันไปทางซ้าย (อย่างเช่น น, พ, ม) อย่างสิ้นเชิง โดยยังคงปลายหัวโค้งเอนด้านหน้าเล็กน้อยพอให้เป็นที่สังเกต และที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ชุดสระอิอีอือี ยังคงรูปวิธีเขียนดั้งเดิมไว้ ไม่ได้ละเส้นแนวนอนเหลือขีดเดียว (อย่างปัจจุบันที่นิยมทำเลียนมานพติก้ามา).

ภาพจากหนังสือตัวอย่างสินค้า MN Mecanorma (21x29.7 cm)
ด้านล่างแสดงให้เห็นแบบอักษรลอกชุดที่ขายดีของไทย มี 'มานพติก้า 4' ติดกลุ่มพร้อมกับ Helvetica ซึ่งอยู่ด้านบน

กขคฅฆงจฉชซฌญฏฐฒณดตถทธน
DB Manoptica
กขคฅฆงจฉชซฌญฏฐฒณดตถทธน
DB Manoptica Medium
กขคฅฆงจฉชซฌญฏฐฒณดตถทธน
DB Manoptica Bold
กขคฅฆงจฉชซฌญฏฐฒณดตถทธน
DB Manoptica Extended Bold
กขคฅฆงจฉชซฌญฏฐฒณดตถทธน
DB Manoptica Condensed Bold

ก มานพติก้า

ด←D
ย←B

ลักษณะที่ทำให้มานพติก้าแตกต่างไปจากตัวอักษรประดิษฐ์เท่าที่เคยนิยมเขียนกันมา คืออักษรหลายตัวจงใจคัดแปลงจากตัวพิมพ์เล็กของชุด Helvetica โดยตรง เช่น เอา n, u, s, a, c, e มาคัดแปลงเป็น ท, น, ร, ล, ว, อ ตามลำดับ. ที่สำคัญ หัวอักษรหลายตัว เช่น ท, น, บ, พ, ม, ห ถูกละทิ้งไปโดยสิ้นเชิง ขณะที่ตัวอักษรดิสเพลย์ไทยที่นิยมประดิษฐ์มาก่อน มักละหัวอักษรจากกลมมาตรฐาน เหลือเป็นขีดสั้นๆ ในแนวนอน. มานพติก้าจึงดูเรียบง่าย ทันสมัย เป็นแบบอักษรของมวลมหาประชาชนในยุคนั้นอย่างรวดเร็ว.

การละหัวดังกล่าวในมานพติก้า แค่เพียงทำให้อ่านยากเล็กน้อยสำหรับคนไทยในช่วงแรก แต่มันไม่ทำให้สับสนว่าเป็นตัวอื่น เช่น ถึง บ, พ ไม่มีหัว ข และ ผ ก็ยังมีหัวให้สังเกตแตกต่างกันระหว่าง ข-บ, ผ-พ เป็นต้น. การคำนึงถึงการอ่านถือเป็นความรับผิดชอบสำคัญที่ อ.มานพ ทิ้งไว้ให้นักออกแบบตัวพิมพ์รุ่นหลังอย่างผมได้นำมาศึกษาต่อยอด.

นักออกแบบตัวพิมพ์มีไม่น้อยที่บางครั้งลืมคำนึงถึงความสับสนระหว่าง ถ กับ ค. ถ้าเราศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ก, ถ, ค ของมานพติก้า จะพบว่า ก ของ อ.มานพ ละรอยหยักของปากเหลือเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ U คว่ำ. ส่วน ถ กลับมีปากหยัก เพื่อไม่ให้ดูสับสนเป็นตัว ค เอาได้ (โดยเฉพาะถ้าใช้กับพาดหัวที่ไม่มีตัว ค ให้ดูเปรียบเทียบ). สำหรับตัว ค ของมานพติก้านั้นดูต่างจาก ถ มาก เพราะมาจากตัวพิมพ์ใหญ่ D กลับด้านในแนวนอน เส้นบนจึงแบนราบกว่า ถ ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด.

ถ้าเราลองสังเกตให้ดี ตัว ย ของมานพติก้าก็มาจากตัว B กลับด้าน เช่นกัน. ตัว ช น่าจะเป็นลูกติดพันมาจากตัว ย ทำให้ได้ ช แบบไม่มีหัว แตกต่างจาก ข อย่างสิ้นเชิง ซึ่งนับเป็นข้อดีที่ทำให้ ข-ช ของมานพติก้าดูไม่สับสนกัน.

บปพฟพฟฟภมยรรฤลฦวศษสหฬอฮ
บปพฟพฟฟภมยรรฤลฦวศษสหฬอฮ
บปพฟพฟฟภมยรรฤลฦวศษสหฬอฮ
บปพฟพฟฟภมยรรฤลฦวศษสหฬอฮ
บปพฟพฟฟภมยรรฤลฦวศษสหฬอฮ

จ ฉ

ร ร

ในชุด DB Manoptica เลือกใช้ตัว ร เรือ ที่คล้ายอักษรมาตรฐานเป็นตัวหลักและ ร แบบ S เป็นตัวเลือกจาก Glyphs

B

งจ
งจ
งจ

DB Manoptica Bold

DB Manoptica Extended Bold

DB Manoptica Condensed Bold

แม้แต่ตัว ร อ.มานพยังทำไว้ 2 แบบให้คนได้เลือกใช้ คือ ร แบบตัว S ฝรั่งไปเลย กับ ร ที่ยังมีเค้าโครงของเก่าปรากฏว่าคนนิยมแบบตัว S ฝรั่งมากกว่า!

เราต้องใช้การสังเกตให้ถี่ถ้วนขึ้นจึงพบว่า แท้ที่จริงแล้ว อ.มานพ ยังคงรักษาหัวแอบแฝงบิดโค้งเอนแบบมานพ 3 ไว้ในอักษรบางตัวของมานพติก้า เช่น จ, ฉ, สระอุ, อู และไม้โท.

อักษรลอกมานพติก้าทั้งชุด ทำไว้เพียง 5 สไตล์สำคัญๆ คือ ตัวกว้างมาตรฐาน Regular, Medium, Bold 3 สไตล์, ตัว Extended และ Condensed มีเฉพาะตัว Bold อีก 2 สไตล์. ในชุด Condensed นั้น พบว่าอักษร ง, จ, ว, อ เส้นหลังตรง ไม่เหมือนสมาชิกสไตล์อื่นๆ เป็นความจงใจขึ้นเขียนให้ได้แบบอักษรทรงสูงที่ดูหนักแน่นนั่นเอง.

สำหรับงานอนุรักษ์อักษรลอกมานพติก้าชุดนี้ เดิมทีทาง DB ตั้งใจรักษาของเก่าเท่าที่มี 5 ชุดไว้ เพื่อใช้เป็นงานอ้างอิง จึงทำไว้ให้ใกล้เคียงต้นแบบมากที่สุด (แม้กระทั่งตัว ร ก็มีให้เลือกใช้เหมือนต้นฉบับ) แต่ด้วยพบว่ายังดูลงตัวใช้งานได้ดีกว่าฟอนท์ไทยเสมือนลาตินอีกมากมายที่เกิดในยุคปัจจุบัน จึงทำตัว Extended และ Condensed เพิ่มอีกอย่างละ 2 น้ำหนัก พร้อมเพิ่มชุดตัวเอนที่ไม่เคยทำไว้ให้สมาชิกครบสมบูรณ์ขึ้น รวมเป็น 18 สไตล์ เพื่อจำหน่ายฉลองครบรอบ 40 ปีของตัวพิมพ์ที่เปลี่ยนโฉมหน้างานออกแบบสื่ออย่างขนานใหญ่ในอดีต.

ใครที่ออกไปเดินในวันที่ 9 ธันวาคม 2556 ร่วมกับเพื่อนร่วมชาตินับล้านๆ ที่ไม่เคยรู้จักเพื่อเรียกร้องให้ประเทศปฏิรูป ต้องไม่ลืมว่าเมื่อ 40 ปีที่แล้ว วันที่ 14 ตุลาคม 2516 มีคนไทยร่วมแสนทำมาก่อน เราถึงมีวันนี้. เช่นเดียวกับใครที่เคยใช้ฟอนท์มหาชนอย่าง พีเอสแอล กิตติธาดา หรือ ดีบีเฮลเวไทยก้า ต้องไม่ลืมว่า เป็นเพราะเมื่อ 40 ปีที่แล้วเรามีมานพติก้าชี้นำสังคมมาก่อน!

โดย อ.มานพ ศรีสมพร ผู้ก่อการปฏิวัติดิจิตัลดิสเพลย์ไทย ด้วยความสนับสนุนของมวลมหาประชาชนคนอ่าน!

ตัวพื้นที่ใช้ในบทความนี้ : DB Soda ขนาด 15 พอยท์ ระยะบรรทัด (Leading) 16 พอยท์ คำบรรยายภาพ : DB Sosa Italic ขนาด 14 พอยท์